

ТАЦУО НАГАЙ

УТРИННА МЪГЛА

Превод от английски: Любомир Иванов, 1973

chitanka.info

— Значи, ще се видим довечера.

— Да.

След като завърза старателно връзките на обувките си, едрият възрастен мъж се изправи, извърна се бавно и както винаги извади голям часовник от джоба си.

— Смятам, че тази вечер ще се прибера към пет и седемнадесет минути.

— Да.

Противно на пресилено официалния говор на X, това повторно отсечено „да“ от страна на старата му съпруга, която го изпращаше до вратата, беше сухо и кратко, както само дългите години на съвместен живот можеха да го направят.

Черната ръчна чанта на X винаги беше издута като прасенце. Какво имаше в нея, ще видим малко по-късно; засега нека кажем, че аз си представях, че е претъпкана с учебници, справочници, изпитни работи и тях подобни.

Той вдигна чантата, постави другата си ръка на стъклена врата и понечи да излезе. В движенията му обаче имаше колебливост. Той отново постави чантата си на земята.

— Май че казах пет и седемнадесет.

— Да.

— Сгреших. Ще се прибера в пет и седем минути.

— Да.

Енергично, но спокойно, без да придава важност на това, което върши, жената остави настрани обувалката и нахлузи чифт обувки с дървени подметки. Като че ли за да го последва или може би да го отпрати по-бързо, тя отиде до вратата, взе една метла с дълга дръжка и зави край къщата по пътечката към кухнята. Явно показваше, че няма много време за губене. Трябваше да се помете пътечката както вътре, така и вън от дворната врата.

Стъпките на X, който по това време трябваше да се е отдалечил, пак се чуха наблизо.

— Преди малко...

— Да.

— Казах пет и седем минути. Но днес всъщност ще бъде пет и седемнадесет.

— Да, добре.

Х премести тежката си чанта в другата ръка, постоянно изложена на разрушителното действие на тебешира, и тръгна с привичната си крачка. Шумът от метлата още не беше заглъхнал.

Моето описание на този ритуал от далечното минало, който се повтаряше всяка сутрин, когато Х тръгваше на работа, не бива да свърши тук. Наистина отдалечаващата се фигура навежда на мисълта, че може би пак ще се върне; но аз ще ви спестя повторенията.

Човек разбира, че отговорите на съпругата не бяха израз на липса на съружеска нежност, което толкова често се наблюдава. Тъкмо обратното: за да подсилни чувството му на сигурност и да му помогне да вземе бързо решение, тя трябваше да прави отговорите си по възможност по-монотонни.

Беше й отнело не малко време да намери това сухо „да“. Ако отговорът бе малко по-сложен — „разбирам“ или „така ли?“, или ако беше по-различен от вчерашния отговор, тя щеше да съжалява — неведнъж беше съжалявала, — че внася неувереност в решението му. Веднъж той се беше върнал чак от Шибуя, за да й съобщи за промяната в разписанието си.

Никой не го задължаваше да определя точно времето на връщането си. Никакви усложнения в семейния му живот не изискваха това.

Самият аз вече работя повече от десет години; и веднъж много се учуших, като научих, че шаранът в рибен басейн следва строго определени и неизменни посоки на движение. Трудещият се твърде много прилича на шаран. Той с най-голяма неохота променя създадената си привичка освен при неотложна работа или някаква изключителна причина. Той няма ни най-малко желание да промени обичайния си път за работа даже и да му е втръснал.

Ако допуснем, че ритуалът, който Х изпълняваше всеки ден, е болестно явление, тогава можем да кажем, че от тази негова болест страдат в известна степен повечето трудещи се.

Х живееше в едно предградие на Токио. До гарата стигаше пеша за десет минути. На Шибуя се прехвърляше от електрическия влак на държавната линия, която водеше до едно прогимназиално училище в центъра на града.

Неговият живот на учител продължаваше като по калъп вече от седем-осем години, откакто той купи къщата си с хонорара от „Как да

правим изпитите лесни“, и следователно можем да кажем, че създаването на ежедневен шаблон от вид, който читателят лесно ще си представи от своите ученически години, е продължило доста дълго. Ако се бях опасявал, че X може да се запомни като стереотип, аз бих използвал за увод на моя разказ началото на един разказ от мосъо дъо Мопасан:

„Старият мосъо Тай имаше три дъщери: най-възрастната, Ана, за която рядко се говореше в семейството; втората, Роза, на осмнадесет години, и Клер, най-младата, дете едва на петнадесет години. Мосъо Тай, вдовец, беше главен механик във фабриката за копчета на мосъо Льобрюман. Той беше много уважаван, много честен и много сериозен, един вид образец на работник. Семейството живееше на улица д'Ангулем в Хавр.“

Действително моят разказ не би пострадал, ако бъде пренесен в някой малък град на Франция или Америка.

Ако, попадайки на тези няколко изречения, бих решил да ги използвам в моя разказ, забележките относно честността и сериозността биха били доста подходящи. Читателят обаче не трябва да смята, че X е имал три дъщери, Ана, Роза и Клер.

X не беше мой учител, а аз съвсем случайно се преместих да живея много близо до неговата къща през последните години на живота му. Този малък разказ всъщност започва с едно мое посещение в неговия дом по покана на сина му, мой приятел и съученик от гимназията и колежа — когото случайно срещнах за първи път от няколко години на перона на тяхната гара, където той чакаше влака. Войната току-що беше започнала.

На определения неделен следобед бях въведен в хола на къщата от възрастната съпруга на домакина. Тя каза, че синът ѝ скоро ще се върне. Учуди ме свежестта ѝ, необичайна за нейната възраст. После, когато съпругът ѝ седна срещу мен, порази ме застарелият му вид. Не изглеждаше на човек с лошо здраве, но като го наблюдавах, виждах

ясно какво годините правят от нас; пълното му и едро тяло беше отпуснато и тромаво.

Освен това пресилената учтивост на речта му беше поне двойно по-подчертана, отколкото си я спомнях.

— Ти познаваш господин Икè — каза съпругата му, като ме представяше. — Той идваше често. Приятел на Йошихидè.

— Тъй ли, тъй ли? Чудесно направихте, че дойдохте. Йошихидè ви е дълбоко задължен.

Мястото му до нишата на прозореца беше поизтрито. Явно, че старецът обикновено седеше там. Край стената бяха спретнато подредени в пожълтели подвързии няколко добре известни ускорени методи по математика, чийто автор беше той, списъци за членство в академични дружества, годишници на възпитаници на прогимназиални и средни училища и тъм подобни. Още по-добре известна — като че ли вчера я бях виждал — ми беше ръчната чанта, наистина поизносена, но все пак здрава, поставена на нишата на прозореца, където той можеше да я достига лесно.

Съпругата каза, че мъжът ѝ се бил пенсионирал от прогимназиалното училище преди три или четири години и че сега вече се бил отказал и от курсовете си по математика в Канда.

По време на този оживен разговор X седеше със строга официалност, като леко се поклащаше, с ръце на коленете си.

Когато жена му излезе от стаята, аз нямах друг избор, освен да заговоря, доколкото можех, за миналото, главно за дружбата ми с Йошихиде. Той кимаше и щом като кажех нещо, отговаряше със сериозен вид:

— Да, разбирам.

Отвори се външната врата. Помислих си, че Йошихиде се връща; но скоро разбрах по гласа в антрето и по пъргавостта на стъпките, че беше някой друг. На вратата на хола младежът издаде присъствието си, като грубо запрати на земята някакъв вързоп, но после видя, че има посетител. Това сигурно беше най-малкият брат на Йошихиде, десет години по-малък от него. Не можеше да има съмнение, че е той, прогимназиален ученик, може би в трета или четвърта година.

— Здравейте. Отдавна не сме се виждали.

Аз му се усмихнах. Той се взря за момент и като че ли щеше да каже: „О, ти ли си?“

Вместо това той каза:

— Ама наистина отдавна не сме се виждали — и се поклони.

Х, който седеше сковано пред мен, отвърна на поклона според етикета.

— Чудесно направи, че дойде.

Братът беше вече излязъл от стаята. Х си стоеше спокойно, като се владееше, но моето смущение нарастваше. Той отново заговори с голямо достойнство:

— Извинете, но мога ли да зная вашето име?

— Ике Такейчиро, съученик на Йошихида. Понякога се отбивах у вас, когато живеехме в Койшикава.

— Да, разбирам. Съученик на Йошихида.

Стори ми се, като че ли лъч от оживление премина по лицето му. Той си постави очилата и скоро намери нашия гимназиален годишник в купчината до стената. После усърдно прокара пръст по буква „И“.

— Ике — Такейчиро. Ето го, ето го. Е, е, 15 с, С — 1, Нишиката-мачи, Хонго.

— Живеех с баща си в Нишиката-мачи до преди няколко години.

Гласът му показваше, че у него изплуват спомените от Нишиката-мачи. Той запремигва по страниците.

— Нишиката-мачи — 6 Е. Ито Шотаро. Класът на 1919 година, нали? Познавате ли го?

— Хиляда деветстотин и деветнадесета. Това е било няколко години преди мене.

— Да, разбирам. Нишиката-мачи. Ето. Конума Харуо. С него ли бяхте?

— Не си спомням за никой Конума.

— Да, разбирам. Нишиката-мачи, 96 А. Кавакита Чигуза.

И така четенето продължи. Прочетени ми бяха всички имена от Нишиката-мачи, докато едно от тях пробуди някакъв смътен спомен. Струваше ми се, че съм виждал фирмата на лекар с това име.

— Като че ли беше лекар.

Най-сетне задоволен, Х хвана очилата си за рамката и ми се усмихна.

— Така. Точно така. Токийски императорски университет, Медицински факултет, класа на 1928 г.

— Ваш ученик ли е бил, господине?

Мислех, че въпросът може да го интересува, но той отговори:

— Никога не съм виждал този господин.

Той постави дневника на мястото му, пресегна се за черната ръчна чанта в нишата на прозореца и тежко я тупна на коляното си.

— Тук вътре има нещо много, много хубаво — каза той, като отваряше чантата, сякаш в нея имаше редки съкровища, след което извади няколко връзки пощенски картички. — Смятам, че знаете прочутия писател Омichi Сабуро?

— Мисля, че съм чел работите му във вестници и списания.

— Разбира се, че сте ги чели. Това е от 1941 година, а това от 1938. А това тук е новогодишната картичка на Омichi Сабуро за тази Нова година. Неговото истинско име е Ногучи Кунихико, тук написано в скобите. А ето Такахashi Гойчиро. Трябва да го знаете. През миналата година беше избран в парламента от Чиба. Беше трудно да се ръководи това момче, но ето че напредна в живота.

Той ме отрупа с картички, както ме бе отрупал и с имената от Нишиката-мачи. Трябваше да разглеждам всички картички, изпратени от учениците му. Картичките от Омichi Сабуро бяха от последните пет години.

— Нося си ги в училище. Също и на лекциите в Канда. Изваждам ги при всяка свободна минутка и си ги разглеждам, докато пия чай. Безкрайно приятно. Защо иначе бих ги пазил през целите тези петнадесет години?

Почувствувах в себе си вълна на — трудно мога да кажа какво — наречете го симпатия, наречете го съжаление.

— Забележително хубав начин да се забавлявате — успях да кажа без преструвка.

Братът на Йошихида влезе с чая, очевидно попарен набързо. Посочих към тенисната ракета на верандата.

— Играеш ли тенис?

— Брат ми играе. — Смутено, момчето тръгна да излиза от стаята. При вратата се извърна. — Време е да стоплим банята, татко — избърбори то и почти побягна от стаята.

— Тенисът е хубава игра. Подхвърляте топката и я отпращате през корта хей така. Това е, когато е наистина добре изиграно.

Х не показваше с нищо, че е чул сина си. Като издигаше леко лявата си ръка с лакътя напред, той присви дясната си ръка и я изнесе

диагонално пред гърдите си.

В този момент, развълнуван, влезе Йошихиде, като взе бързо да се извинява за закъснението. Имал важни работи и една среща не била достатъчна да ги свърши. X седеше с чантата и няколко купчинки пощенски картички пред себе си и като прекъсна извиненията на Йошихиде по средата, каза:

— Подхвърляте топката и я отпращате през корта хей така. — Той отново повтори движенията на сервиране на топката. Опитах се да не гледам към него. Казах, че съм учуден, че живеем толкова наблизо. Казах още, че братът е копие на Йошихиде от ученическите години. X вдигна лявата си ръка, изнесе свитата си дясна диагонално напред и се понадигна от мястото си.

— Подхвърляте топката — каза той — и я отпращате през корта хей така.

Мълчах, изпаднал в крайно неловко положение. Йошихиде стана и обгърна с ръце раменете на баща си.

— Подхвърляте топката... — Лявата ръка пак се издигна.

— Време е да стоплим банята, татко. Хайде да отиваме.

Старият човек стана, без да протестира.

— Хайде, аз ще отида да стопля банята — каза той.

След като го изпрати до вратата, Йошихиде махна картичките.

— Старият е във второто си детство. Просто не знаем какво да го правим.

Тръгнах си привечер. Когато минавах край живия плет, видях X да клечи край бойлера и усилено да пъха дърва. През плета поговорих с жена му, която се суетеше из кухнята. При все че той беше на разстояние по-малко от метър от мен, X не откъсна погледа си от банята. Все едно, че ме нямаше там.

След около две седмици Йошихиде ме повика да се посъветва с мен. Оттогава често започнах да посещавам къщата на X. Йошихиде си беше изbral момиче, за което искаше да се ожени, но родителите му не даваха съгласието си.

За да бъда на по-стабилни позиции, аз се срещнах с девойката и разговарях с нея. Тя беше умна и с добър характер, момиче, в което не можех да намеря никаква слабост. Всичко обещаваше щастлив брак и

аз реших, че трябва да им помогна. С разрешение на момичето аз се залових предпазливо за работа.

При следващото ми посещение се представих както преди и пак бях разпитван за Нишиката-мачи. Този път Йошихиде ми беше казал какво да правя. С готовност признавах, че познавам всички от списъка. Както Йошихиде беше предсказал, Х беше изключително щастлив. Настроението му се повиши, паметта му като че ли се върна и той на пресекулки заразказва за това, как е било, когато съм идвал на гости като съученик на Йошихиде.

Този ден даже си отидох с подарък.

Щипката за пране беше най-новият артикул на пазара. Като донесе голям вързоп дрехи от задната стая, Х пусна в ръката ми две връзки щипки за пране. Преди няколко дни той бил минал край една сергия на гарата, каза ми Йошихиде, и бил закупил голям запас от щипки за пране.

Бях чул, че Х е специалист калиграф и следващото нещо, което направих, беше да му занеса табелка за врата, да я напише. Казах вече, че името ми е Ике Такейчиро. Тъй като то може да се прочете неправилно Икетаке Ичиро, аз го помолих да остави празно място между собственото ми име и презимето ми. Той се съгласи с удоволствие и вече не забрави името ми.

Спомних си за този негов талант, като видях ведрата за баня, оставени в градината да съхнат. На дъното на всяко дървено ведро, красиво изписано, стоеше: „горен“, „долен“, „мъже“, „жени“ и така нататък, което говореше за слабостта му към хигиена и ред. Тези „мъже“ и „жени“ ми напомняха някак си за маските „добър човек“, „лош човек“ в нравствена драма.

Х никога не пропускаше радиогимнастиката. Това, което той правеше, едва ли можеше да се нарече гимнастика — размахваше ръце и крака както дойде, по никакъв свой собствен стил. Понякога сядаше на пода в хола и прегъваше китките си, друг път коленичеше и друсаше главата си. Това беше страшно комичен спектакъл. Но за Х радиогимнастиката беше нещо не по-малко сериозно от молитва. Той не само беше както мосъ Тай „много сериозен“, но беше и силно привързан към живота. Той отдавна смяташе, че е особено важно да изпита всичко, което се счита добро за здравето.

С течение на годините съблудоването на подробностите беше станало мания, а привързаността към живота — срастване с него. Така че здравните предписания, които му бяха останали, постепенно се бяха свели до баня и радиогимнастика.

Надписите, които се виждаха по ведрата за баня, бяха характерни за установения ред в къщи. От мястото на масата за хранене до подреждането на приборите или оправянето на завивките нямаше нищо, което да не бе имало точно определено място от десетилетия.

Когато по неизбежни причини някакво правило трябваше да бъде нарушено, състоянието, в което X изпадаше, те караше да ти се свива сърцето от жал.

Един ден разговаряхме по брачните въпроси с Йошихиде в малката къща в градината им, която по-късно щеше да бъде негова и на жена му. Край вратата на кухнята имаше явни признания на кавга. След като атмосферата се нажеки, майката повика Йошихиде, но той много се забави да се върне. Аз надянах чифт обувки с дървени подметки и пресякох градината, за да видя какво се беше случило. В тясното пространство между банята и живия плет X ходеше напред-назад с дребни нервни стъпки, скопчил здраво ръце на гърба, и нещо мърмореше. Лицето му изразяваше най-черно униние.

— Но, татко, това е нещо, което неспециалист не може да поправи. Нагревателят ще трябва да се смени. — Йошихиде си беше мушнал главата в пещта.

— Не може ли нещо да се направи? Не може ли нещо?... — Гласът на стареца трепереше, като застана зад Йошихиде.

Съпругата стоеше на кухненската врата.

— Точно както ти казах — остро рече тя.

— Няма да ти стане нищо, ако един ден не се къпеш.

— О, господин Ике, не може ли да се направи нещо? — Разстроеното му лице се обърна към мен.

За да прикрия смущението си, и аз мушнах главата си в пещта до Йошихиде. Пукнатината беше голяма — това всеки можеше да види. X се беше мъчил отчаяно да запали огън във влажната пещ и там се търкаляха полуизгорели парчета хартия и дърва, като че ли да сложат край на дългия спор.

Йошихиде и аз го успокоихме и го придружихме до хола. Като включи радиото и увери баща си, че ще изпрати по-малкия си брат да

повика водопроводчика, Йошихиде ми даде знак с очи, че трябва да се оттеглим към лятната къщичка в двора.

Час по час баща му се провикваше към жена си, която беше в кухнята, да пита дали се е върнало момчето. По едно време шумът от отваряне и затваряне на врати спря и в къщата настана необикновена тишина.

Не зная колко време беше минало, когато до нас достигна острият крясък на майката:

— Вече в легло, а е още съвсем светло! Чувал ли е някой някога такова нещо, да се ляга без вечеря! Та ти не си нито бебе, нито болен! Не мога да се съглася! Не, не мога!

Спомням си тръпката, която премина по мен; X може би беше легнал в леглото си за вечни времена.

Ако се нарушише ежедневието му, той вероятно не би могъл повече да живее. Йошихиде и аз най-сетне разбрахме, че тази философия обясняваше усложненията по неговата сватба.

Когато този въпрос беше поставен, майката каза:

— Каквото баща ти счита за правилно и аз съм съгласна с него.

А бащата каза бавно и с голямо достойнство:

— Ние ще разгледаме въпроса много обстойно и ще ти съобщим нашето решение. — И работата свърши дотук.

Въпреки че бях твърдо решил да проявявам сдържаност и предпазливост, не всякога ми беше лесно да скривам нетърпението си.

И ето един ден:

— Господин Ике, има нещо, което ми е много неприятно да ви кажа.

Като се знае важността на моята мисия, аз естествено се стреснах от тези тържествени думи.

— По въпроса за табелката, с който вие ме натоварихте преди няколко дни.

— Моля?

— Нали искахте да остане празно място между собственото и фамилното име. Направих доста старателна справка за някакъв подобен случай в китайски текстове и други материали, с които разполагам, и сега с положителност мога да заявя, че такъв прецедент не съществува. Поех отговорността върху себе си и следователно търся никакво разрешение. Но сега вече реших да ви помоля да ме

освободите от задължението. Трябва да ви помоля да ми простите. Искрено съжалявам.

Той направи дълбок поклон. Не можах да измисля как да се извиня, че позволих такова дребно нещо да му създаде толкова главоболие.

— Да, разбирам. Моето невежество е ужасно.

След това аз го помолих да не написва името ми според правилата, в резултат на което лицето му светна от щастие. Каза, че ще го направи начаса. Беше така мил, като се залови за четката и мастилото.

Един съсед забеляза табелката, която аз, с малко смесени чувства, закачих отвън. Беше началото на войната и тъкмо бяха започнали да се създават квартални организации. Тъй като похвалата беше щедра, казах името на калиграфа. Моят съсед, който беше на работа в промишлената компания „Мицубиши“, каза, че познава господина. Въщност той го бил чувал да говори за калиграфия, когато те случайно били заедно преди два месеца на нощно бдение пред смъртния одър на известен учен. Съседът ми беше специалист по аeronавтика, познат на всички ни като главен инженер на компанията. Аз даже знаех, че той живее между нашата гара и следващата.

— Чудесен старец в старомодна дреха. Той седя половината нощ прав като свещ. Може би е далечен роднина на покойния?

— По-вероятно не роднина, а учител от прогимназията — казах аз.

— В такъв случай мисля, че разбирам. Спомняте ли си погребението при гарата преди няколко седмици? При Хакусенша?

— Не съм забелязал. Да не е при пералнята?

Край гарата имаше занемарени, малки търговски предприятия, всичко не повече от двадесетина магазинчета. Някъде по средата им беше пералнята, синя барака, по всяка вероятност боядисана от самия собственик.

— Прибрах се с последния влак и чух пеене. Пет-шест души от съседите бяха вътре на нощно бдение. И там беше същият старец, сигурен съм, че беше той. Седеше като свещ в старомодната си дреха. Видя ми се странно, но изглежда, че е във връзка с учителската му професия.

Попитах Йошихиде, но той се начумери и ме прекъсна, преди да съм свършил.

— Старецът ходи на погребенията на всеки починал приятел и познат, близо или далеч, в дъжд или пек. Не знаеш ли? А откакто се е пенсионирал, той ходи на всички нощни бдения в квартала. Старите жители го наричат „погребалния човек“. Обаче той никога нищо не яде и пие. Прякорът му иска да каже, че е малко нещо особен, не че търси се наяде безплатно.

Без да се влияя от чувствата на Йошихиде, аз все повече и повече се убеждавах, че както за самия него, така и за семейството му момичето, което си беше избрали, беше възможното най-добро.

Момичето и аз кроехме невинни планове как тя да посети дома на X. Заговорът уж вървеше добре, но накрая нищо не излизаше. Времето минаваше. Освен нерешителността на бащата аз долових, че има и друга причина. Майката, при все че самата тя може и да не съзнаваше това, разкри с думите и действията си майчината ревност, която се проявява, когато идва моментът да се избере партньорка на сина ѝ. Йошихиде трябваше да бъде подтикнат към действие. Той бе приложил хитра тактика, както разбрах по-късно. С разрешението на един свой млад вуйчо, брат на майка му, той се укри в неговия дом за около една седмица, като създаде впечатление, че е избягал от къщи. Вуйчото и аз трябваше да разрешим проблемите му в негово отсъствие. Както вуйчото се изрази, не беше нужно да се разиграва фарс. Обаче той искаше да даде добър урок на сестра си и мислеше, че за в бъдеще би могло да има голяма полза от „пречистването“ на тази хвърчаща в облатите майка, която един ден все пак щеше да живее с младата двойка. А ето и гледището на Йошихиде:

— Поради силната си привързаност към живота баща ми оставява толкова бързо. Неговата мания за непроменяем ред, страхът, който изпитва от допускането на който и да било нов човек в къщата — всичко идва от сляпата борба да се държи здраво за това, което му е останало от живота. И двамата ми родители мислят, че жените са тръгнали да крадат сина им. Но що се отнася до стария, аз действително ще бъда нежен син, когато цялата тази безсмислица завърши.

Тъй като разигралият се фарс в къщата на X ме постави в малко неудобно положение, ще опиша само главното.

Йошихиде изчезна, като остави прощално писмо. На следния ден посетих притихналата къща. Майката нерешително приближи вратата. Тя беше разстроена.

— Господин Ике. Йошихиде... Но влезте. Господин Ике е тук — каза тя на бащата.

Като вървеше с мен през хола, тя набързо ме осведоми за случилото се. Моята собствена неискреност просто ме отврати. Същата тази сутрин вуйчото ми беше казал това, което ми се разказваше тук, и аз бях дошъл, тъй да се каже, с маска.

— Виждате ли? Погледнете го! Той е напълно безполезен точно когато най-много имаш нужда от него.

Старецът седеше изправен като свещ на обичайното си място в гостната.

— Господин Ике, попитайте го за какво мисли от снощи. На мен и дума не казва. Просто не иска да разбере какво изпитвам аз.

Като седнах пред него, Х продължи да мълчи, при все че леко наклони напред тялото си. Той никога не проявяваше такава нелюбезност към посетител.

— Господин Ике. Раселас... — Печални думи изказа той, думи, за които не бях подготвен. — Раселас беше прекалено щастлив и замина да дири нещастие.

Не само аз не бях подготвен за тази забележка. Лицето на старата жена с видими следи от мустачки на горната ѝ устна изразяваше пълно недоумение.

— Раселас беше прекалено щастлив и замина да дири нещастие.

Очите му гледаха в пода. Всяка дума беше изказана с особена тежест, точно както когато за първи път изрече мисълта. След кратък интервал той пак започна.

Жена му внезапно се обърна към мен.

— Само си представете! Най-възрастният син, и то едва юноша, да остави старите си родители и да избяга от къщи. Нито баща му, нито аз някога сме направили нещичко да заслужим това.

Тя говореше, като че ли едва можеше да задържа сълзите си. Изведенъж се задави от ридания.

— Гимназия и после колеж — не можете да си представите жертвите, които сме правили за него.

— Раселас беше прекалено щастлив и замина да дири нещастие.

Не зная кой от двамата старци ме правеше да се чувствувам по-неудобно. Раселас, Раселас. Явно това беше име на човек. Някой от творбите на Шекспир? Хораций? Омир? Раселас, Раселас. Погледнах към тавана, с което исках да се откъсна от тези въпроси.

— Щом иска да се жени, нека се жени — каза старата жена. — Но защо да не дойде и да ни каже като човек? Слаб, безгръбначен, това е той.

Дали не беше някой от римската митология? Май това е. Името звучеше, като да е от римската митология. Това хрумване ме удовлетвори. Но X пак заговори:

— Раселас. Раселас беше прекалено щастлив...

— О, мълкни! Какво, дявол да го вземе, има значение дали Раселас бил щастлив? Този чужденец ще ми върне ли Йошихиде? Ти и без това си достатъчно безполезен, а още повече с този Раселас. Слушай, той може да върви по дяволите!

Даже X като че ли малко се изненада. Той погледна жена си в лицето, по което отново се стичаха сълзи. Аз бях изтрягнат от размишленията си.

— Кажи, не е ли вярно? — Тя пак се обърна към мъжа си. — Имала ли съм някога нещо против тази жена, за която иска да се жени? Никога не е било! Даже безгласно съм го насырчавала през цялото време. Ти си причината. Ти и твоята нерешителност. Господин Ике знае всичко.

Помислих си — битката е спечелена.

X възвърна самообладанието си. Той пак гледаше към пода и като че ли щеше да каже нещо за Раселас. Знаех как да се справям с него. Сложих ръка на раменете му, както би направил Йошихиде, и му пошепнах:

— Не се тревожете. Аз отговарям. Ще го върна.

Той кимна. Почувствувах благодарността му по лекото раздвижване на раменете му.

След идването на младата жена къщата стана по-спокойна от когато и да било. Йошихиде ми каза, че баща му, така много привързан към неизменните неща на ежедневието, не обърнал никакво внимание

на малката къща в двора, в която младата двойка се настанила. Всичко било спокойно.

Старата майка като че ли поизсъхала и се сбръчкала, но продължавала да се суети из къщата.

От намаляването на дажбите, давани от кварталните организации, разбрахме, че войната приближава кулмиационната си точка. Дойде време, когато Йошихиде и аз имахме почти все толкова пари в края на месеца, колкото и в началото. В града нямаше какво да се купи.

Цели шест месеца X се оплакваше, че имал кратковременни зашеметявания. Един ден, преди да дойде пролетта, той умря от сърдечен пристъп. Мисля, че беше на седемдесет и три или седемдесет и четири години. На нощното бдение и на погребението сигурно е имало хора от квартала, които са мислели, че само февруарският студ е възпрепятствувал присъствието на „погребалния човек“.

Погребението беше просто, както изискваха времената. Като подреждаше нещата на баща си, Йошихиде попадна на неговия дневник. Казах дневник, но това всъщност бяха редица кратки загадъчни бележки, много от тях просто неразгадаеми, изписани в стар бележник за спомени. Очевидно не обичал дъжд. За дъждовните дни имаше вписана само една дума: „Дъжд.“

Но онова, което най-много порази Йошихиде, бяха записките за цяла седмица след смъртта на бащата, написани от самия него. Внезапно замръзнал от почуда, Йошихиде се взирал в последните страници. Той не можал да задържи сълзите си от това, което видял:

„11 февруари. Слънчево. Две кифли. Сладко.

12 февруари. Много слънчево. Според календара студеният сезон завършва. По-студено от всяко. Риба задушена. Ориз със сос.

13 февруари. Много слънчево. Три бонбона. Сладко.
Половин литър мляко. Няма дажби.“

И така нататък. Мисля, че X си избра добро време да умре; идваха по-ужасни дни, когато всичко щеше да бъде превърнато в пепелище.

Като чух от Йошихида за дневника, спомних си за една сутрин, късно през миналата есен, когато бях видял двамата старци, както едв ли някой някога ги е виждал. Но за това никога не казах на Йошихида.

През октомври жена ми роди първото ни дете.

На няколкостотин метра от железопътната линия имаше доста голяма люпилня за пилета. Времената бяха все още такива, че редовният купувач, ако нямаше нищо против да се поразходи рано сутрин, би могъл и да купи няколко яйца през седмица. Ако имаше голям късмет, можеше даже да се върне в къщи и с някоя кошкa.

Животът ни изглеждаше най-розов през сутрините, когато отивахме на люпилнята.

Излязох от дома към шест часа. Беше през ноември и вече беше хладно. Беше паднала мъгла, но в полумрака не бях и разбiral колко е гъста. С бавно придвижващата се край прелеза светлина от фара на първия сутрешен влак видях, че това беше мъгла, каквато отдавна не бяхме имали. Пресякох релсите. Познавах добре пътя, но на всяка крачка изпитвах вълнение като някое дете. Само главата и рамената ми се носеха над мъглата. Обаче сърцето ми бързо забиваше при мисълта за люпилнята и не позволих мъглата да ме забави.

Очакваше ме разочарование. Военна снабдителна част окупирала люпилнята предишния ден и взела всички налични яйца. Трябваше да се задоволя с три, току-що снесени, просто още топли. Даже и с това беше трудно да се нарека нещастен.

Люпилнята, подобна на казарма, беше тъмна даже и през най-слънчевия ден. Като възпрях желанието си да се втурна към къщи и предам плячката на жена си, аз се отправих към един стар стол в далечния край на тъмната, покрита с пръстен под стая и взех да пълня лулата си с лошокачествен военновременен тютюн. Малкият източен прозорец показваше, че денят най-сетне е дошъл. Аз се приведох и погледнах навън.

Мъглата не беше вече гъста, въпреки че горите в далечината все още бяха обвити в бяло, а тук-там ленти от мъгла се носеха бързо на запад над откритите поля. Светлините избледняваха в далечината и пак се появяваха според скоростта на мъглата.

Човешка фигура премина отляво към дясно, неестествено близо до прозореца. Ловна шапка и бастун — това беше Х. Една-две стъпки след него в панталони като чувал, които бяха стандартно облекло за жените по онова време, следваше неговата съсухрена, сбръчкана съпруга.

Като се тътреше с гumenите си ботуши, собственикът на люпилнята избърса ръцете си, отвори дървената врата и отново влезе в празната постройка. След като двете фигури се скриха от прозореца, той заговори с тях на вратата:

— Добро утро. Съжалявам, но днес няма нищо. Но след като сте дошли дотук, нека ви дам по едно сурово яйце... Моля?

Най-напред чух благодарностите на старата жена. Чудех се дали да ги заговоря, или да изчакам да си отидат, но реших да не им се обаждам. Още усещах топлината на яйцата в джоба си. Едва когато гumenите ботуши се приближиха отново, аз се насочих към вратата. Като плащах яйцата, попитах за двамата старци.

— Онзи старец ли? Казва, че очите му са зле и идва тук да пие кръв, когато заколовам пилета.

Забелязах, че кафезът, обикновено пълен с пилета за клане, липсваше. Мястото беше тихо и спокойно. Бях случил подходящ ден за среща със старата двойка. Ако тръгнеш веднага, щях да ги догоня, всеки с по едно яйце; но като ги догонех, трябваше да говоря с тях. Най-сетне завих наляво, като предпочетох малко по-дългия път през кедровата горичка.

Между дърветата, станали по-зелени след разпръсналата се мъгла, студеният въздух обливаше раменете ми. Помислих си пак за онзи монолог — почти го бях забравил — и си го повторих.

„Раселас Раселас беше прекалено щастлив и тръгна да дири нещастие.“

Аз съм между онези, които имаха щастие да се върнат от войната. В джунглата и по хълмовете аз призовавах Раселас като божество-покровител. Но никога не ми достигна упоритост да издирия кой е той.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.